Úřední věstník
Evropské unie

CS
Řada L

2024/2371

10.10.2024

USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU (EU) 2024/2371

ze dne 11. dubna 2024

obsahující připomínky, které jsou nedílnou součástí rozhodnutí o udělení absolutoria za plnění rozpočtu společného evropského podniku pro ITER a rozvoj energie z jaderné syntézy (Fusion for Energy) na rozpočtový rok 2022

EVROPSKÝ PARLAMENT,

— s ohledem na své rozhodnutí o udělení absolutoria za plnění rozpočtu společného evropského podniku pro ITER a rozvoj energie z jaderné syntézy na rozpočtový rok 2022,

— s ohledem na článek 100 a přílohu V jednacího řádu,

— s ohledem na stanovisko Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku,

— s ohledem na zprávu Výboru pro rozpočtovou kontrolu (A9-0090/2024),

A. vzhledem k tomu, že společný evropský podnik pro mezinárodní termonukleární experimentální reaktor (ITER) a rozvoj jaderné syntézy pro energii (dále jen „společný podnik“) byl zřízen v dubnu 2007 na dobu 35 let rozhodnutím Rady 2007/198/Euratom ([1]);

B. vzhledem k tomu, že členy společného podniku jsou Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom), zastoupené Komisí, členské státy Euratomu ([2])a třetí země, které s Euratomem uzavřely dohody o spolupráci v oblasti kontrolované jaderné syntézy;

C. vzhledem k tomu, že cílem společného podniku je poskytovat příspěvek Unie k mezinárodnímu projektu ITER v oblasti energie z jaderné syntézy, provádět dohodu o širším přístupu mezi Euratomem a Japonskem a připravit výstavbu ukázkového reaktoru pro jadernou syntézu a souvisejících zařízení ([3]);

D. vzhledem k tomu, že projektu ITER se účastní sedm globálních partnerů – tj. Unie zastoupená Evropským společenstvím pro atomovou energii (Euratom), Spojené státy, Rusko, Japonsko, Čína, Jižní Korea a Indie, přičemž největší podíl konstrukčních nákladů nese ve výši 45,4 % Unie, zatímco každý se zbývajících partnerů se na nich podílí z 9,1 %; to se změní v provozní fázi testování jaderné syntézy, kdy bude Unie pokrývat 34 % provozních nákladů ([4]);

E. vzhledem k tomu, že celkový rozpočet Euratomu potřebný na financování evropské části provádění projektu ITER a souvisejících činností prostřednictvím společného podniku do roku 2035 dosáhne podle současného odhadu Komise přibližně 15 miliard EUR (v současných hodnotách); vzhledem k tomu, že hostitelský stát zařízení ITER (Francie) a členské státy Euratomu přispějí dalšími 3,2 miliardy EUR (v současných hodnotách) ([5]);

F. vzhledem k tomu, že Spojené království a Švýcarsko již nejsou spojeny s aktivitami společného podniku v rámci projektu ITER ani nejsou jeho členy ([6]);

([1]) Rozhodnutí Rady 2007/198/Euratom ze dne 27. března 2007 o založení společného evropského podniku pro ITER a rozvoj energie z jaderné syntézy a o poskytnutí výhod tomuto podniku (Úř. věst. L 90, 30.3.2007, s. 58).
([2]) Členy Euratomu jsou členské státy EU a Švýcarsko a Spojené království (do roku 2020) jako přidružené země.
([3]) Hlavní zařízení pro jadernou syntézu jsou v Cadarache ve Francii a sídlo společného podniku se nachází v Barceloně.
([4]) Dokumenty ITER „Value estimates for ITER Phases of Construction, Operation, Deactivation and Decommissioning and Form of Party Contributions“ (Odhady hodnoty pro fáze konstrukce, provozu, deaktivace ITER a fázi vyřazení ITER z provozu a podoba příspěvků od stran) a „Cost Sharing for all Phases of the ITER Project“ (Sdílení nákladů v jednotlivých fázích projektu ITER).
([5]) Odhady jsou založeny na sdělení Komise COM(2017)0319 a souvisejícím pracovním dokumentu útvarů SWD(2017)0232, tabulka 4.
([6]) Spojené království vystoupilo z EU a Euratomu 31. ledna 2020. Dohoda o obchodu a spolupráci mezi EU (Euratomem) a Spojeným královstvím byla uzavřena 30. prosince 2020. Dohoda stanoví, že Spojené království se účastní programů EU, které jsou uvedeny v protokolu I, včetně programu Euratomu pro výzkum a odbornou přípravu a činností projektu ITER společného podniku, a přispívá na ně. Dokud se však strany na protokolu neshodnou, není Spojené království přidruženo k činnostem projektu ITER společného podniku, ani není jeho členem. Pokud jde o Švýcarsko, příslušné dohoda nebyla automaticky prodloužena, a tudíž v roce 2020 skončila.

G. vzhledem k tomu, že v zájmu větší transparentnosti by všechny společné podniky měly ve své roční účetní závěrce zveřejňovat příslušné informace o příspěvcích členů na úrovni programu; vzhledem k tomu, že u každého programu, v němž působí, by společné podniky měly předkládat podle jednotlivých kategorií členů všechny relevantní informace včetně cílů pro příspěvky stanovených v právních předpisech pro příslušný program, objemu obdržených příspěvků a objemu právních závazků; vzhledem k tomu, že společný podnik by měl i nadále zlepšovat transparentnost;

Obecné souvislosti

1. konstatuje, že Účetní dvůr dospěl ve své zprávě o ověření roční účetní závěrky společného podniku za rozpočtový rok 2022 (dále jen „zpráva Účetního dvora“) k závěru, že účetní závěrka společného podniku zobrazuje věrně ve všech významných ohledech jeho finanční situaci k 31. prosinci 2022, výsledky jeho činností, jeho peněžní toky a změny čistých aktiv za rozpočtový rok 2022 v souladu s jeho finančním nařízením a s účetními pravidly, která přijal účetní Komise; dále konstatuje, že uskutečněné operace v účetní závěrce za rozpočtový rok 2022 jsou ve všech významných ohledech legální a správné;

2. zdůrazňuje, že Účetní dvůr upozorňuje na skutečnost, že společný podnik zveřejnil v roční účetní závěrce za rok 2022 svůj odhad celkových nákladů na splnění svých závazků na dodávku projektu ITER („odhad při dokončení projektu“), který byl vyčíslen na 19,1 miliardy EUR (v hodnotách roku 2022) a který se skládá z celkových plateb provedených do konce roku 2022 ve výši 9,2 miliardy EUR a z odhadu budoucích plateb vyčíslených na 9,9 miliardy EUR (v hodnotách roku 2022);

3. upozorňuje však na to, že odhad nákladů při dokončení projektu na rok 2022 však stále vychází z předpokladů o milníku a nákladech na rok 2016 a že tyto odhady budou předmětem rozsáhlé revize, jakmile bude dokončen nový výchozí rozvrh projektu ITER a související požadavky, schválí je rada ITER a budou společnému podniku oficiálně sděleny;

4. uznává, že v průběhu roku 2022 zaznamenal společný podnik silné inflační efekty, a to nejprve v důsledku problémů v dodavatelském řetězci vyvolaných krizí COVID-19 a poté (po únoru 2022) v důsledku útočné války Ruska proti Ukrajině; obává se, že jejich odhadovaný dopad na celkový odhad společného podniku při dokončení činí podle posledního posouzení 144 milionů EUR (v hodnotách roku 2008); dále poznamenává, že se očekává, že se toto zvýšení odhadu při dokončení projektu projeví jako dodatečné výdaje v letech 2023–2026; dále konstatuje, že tento inflační efekt je zřejmý v cenách surovin, a to jak ve stávajících zakázkách, tak v nabídkách obdržených v roce 2022, a pravděpodobně bude pokračovat i v budoucnu v závislosti na vývoji mezinárodní situace;

5. se znepokojením konstatuje, že je Rusko členem organizace ITER se závazkem dodat na místo montáže ITER ve Francii (Cadarache) několik komponent projektu ITER a poskytovat organizaci ITER roční příspěvky; zdůrazňuje, že tento stav představuje pro projekt vysoké riziko zpoždění a vyšších nákladů; trvá na tom, že je třeba vypracovat řešení s cílem tato rizika odpovídajícím způsobem zmírnit; domnívá se, že veškerá přijatá rozhodnutí by měla chránit strategické zájmy a politické priority Unie;

6. je si vědom toho, že 31. zasedání rady ITER v listopadu 2022 ([7]) se dohodlo na aktualizaci výchozího rozvrhu projektu a na svém 32. zasedání ve dnech 21. a 22. června 2023 ([8]) pověřilo generálního ředitele ITER, aby předložil návrh aktualizovaného výchozího rozvrhu projektu ITER k přezkumu a schválení v roce 2024;

7. se znepokojením konstatuje, že riziko pro rozpočtové řízení u společného podniku bylo vyhodnoceno jako střední kvůli novým rizikům dalších zpoždění a nárůstu nákladů projektu ITER, které souvisejí s plánovaným novým výchozím rozvrhem, problémy s dodávkami kvůli sankcím proti Rusku a zpožděním francouzského úřadu pro jadernou bezpečnost ([9]) při schvalování konstrukčních změn vznikajících při montáži.

([7]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1061/2022_11_IC-31.pdf.
([8]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1115/2023_06_IC-32.pdf.
([9]) Francouzský úřad pro jadernou bezpečnost [ASN] má nejvyšší pravomoc a komunikuje pouze s Mezinárodní organizací energie z jaderné syntézy ITER (ITER-IO) a jakékoli budoucí změny by mohly mít vysoký dopad na náklady. V lednu 2022 ASN zcela zastavil montáž ITER, dokud ITER neprokáže, že dokáže zajistit bezpečnost personálu.

Rozpočtové a finanční řízení

8. vítá, že rozpočet Unie na období 2014–2020 byl na konci roku 2020 plně čerpán v závazcích; dále konstatuje, že platební plán pro zbývající závazky je v souladu s plánem realizace: 232,2 milionu EUR na rok 2022 a 150 milionů EUR na rok 2023 a další zbývající platby budou realizovány v následujících letech ([10]);

9. bere na vědomí, že na období Víceletého finančního rámce 2021–2027 schválila Evropská rada pro příspěvek Euratomu na projekt ITER rozpočet v celkové hodnotě 5 614 milionů EUR (v současných cenách), z čehož 5 560 milionů EUR (v současných hodnotách) představuje přímý příspěvek na tento projekt; dále bere na vědomí, že k této částce budou připočteny příspěvky hostitelského státu zařízení ITER a členské příspěvky, a to v závislosti na konečném rozhodnutí příslušných rozpočtových orgánů;

10. konstatuje, že správní rada společného podniku původně přijala rozpočet společného podniku na rok 2022 ve výši 854,49 milionu EUR v prostředcích na závazky a 845,45 milionu EUR v prostředcích na platby a že tento rozpočet byl upraven dvěma změnami na zasedáních správní rady v červenci a prosinci 2022;

11. konstatuje, že konečné dostupné prostředky včetně prostředků přenesených z předchozího roku činily 981,18 milionu EUR v prostředcích na závazky (ve srovnání s 1 069,9 milionu EUR v roce 2021) a 844,02 milionu EUR v prostředcích na platby (764,8 milionu EUR v roce 2021);

12. konstatuje, že míra plnění konečného dostupného rozpočtu společného podniku činila 72 % v závazcích a 91 % v platbách (ve srovnání s 99,7 %, resp. 97,4 % v roce 2021); konstatuje, že nízké míry plnění byly způsobeny zpomalením operačních činností jak u organizace ITER, tak u společného podniku, což bylo důsledkem pandemie COVID-19, útočné války Ruska proti Ukrajině a nedávných problémů s technickým návrhem souvisejících se současnou montážní fází projektu ITER;

13. dále konstatuje, že společný podnik opravným rozpočtem snížil rozpočet provozních plateb o 92 milionů EUR a dále převedl 9,5 milionu EUR ze svého rozpočtu na provozní platby do správního rozpočtu (platy), aby bylo možno financovat závazky společného podniku vůči Komisi související s penzijním fondem;

14. zdůrazňuje, že Účetní dvůr se domnívá, že v plnění správního rozpočtu společného podniku existují nedostatky vzhledem k tomu, že tento rozpočet je sestaven jako neoddělené položky; konstatuje, že správní závazky založené na administrativních smlouvách a závazcích, za něž nebyly na konci roku provedeny platby, mohou tedy být přeneseny na platby v následujícím roce;

15. se znepokojením konstatuje, že na konci roku 2022 byla u hlavy 2 – Infrastruktura a provozní výdaje – míra čerpání 63 %, pokud se bere v úvahu pouze nový rozpočet na správní platby na rok 2022, a 69 %, pokud se bere v úvahu i nevyužitý rozpočet na správní platby z předchozích let reaktivovaný v roce 2022 k čerpání, a míra zrušení závazků přenesených z předchozího roku byla vysoká, v průměru 20 %;

Zaměstnanci a jejich nábor

16. konstatuje, že od 31. prosince 2022 bylo ve společném podniku obsazeno 46 pracovních míst úředníků, 224 pracovních míst dočasných zaměstnanců a 164 pracovních míst smluvních zaměstnanců; dále uvádí, že se společný podnik opírá o podporu 12,5 zaměstnanců agentur práce (v přepočtu na plné úvazky) a tří vyslaných národních odborníků;

17. dále konstatuje, že v roce 2022 nastoupilo celkem 11 nových zaměstnanců (šest dočasných zaměstnanců, čtyři smluvní zaměstnanci a jeden vyslaný národní odborník) a že čtyři zaměstnanci (všichni smluvní zaměstnanci) se na základě výběrového řízení stali dočasnými zaměstnanci;

18. konstatuje, že společný podnik mírně zlepšil genderovou nevyváženost; konstatuje, že pokud jde o genderovou vyváženost, tvořilo pracovní síly společného podniku podle konsolidované výroční zprávy o činnosti přibližně 38 % žen a 62 % mužů; navrhuje, aby společný podnik nadále zlepšoval genderovou nevyváženost a aby v tomto ohledu usiloval o zeměpisnou vyváženost;

([10]) Komise, výkonnost ITER, 2023.

19. zdůrazňuje, že Účetní dvůr uvedl, že situace ve vyšším vedení společného podniku zůstává nestabilní, když na konci roku 2022 byla ve významném přechodovém stavu, neboť v červnu 2022 odešel ředitel a v září 2022 byl generálním ředitelem ITER-IO jmenován vedoucí útvaru širšího přístupu, což vedlo k personálním změnám na čtyřech ze sedmi pozic ve vrcholném vedení společného podniku;

20. připojuje se k obavám Účetního dvoru, že tento stav představuje riziko pro řádné řízení a kontinuitu společného podniku v době, kdy zkušení vrcholní vedoucí pracovníci budou muset provádět nové výchozí rozvrhy projektu ITER, které mají na činnosti společného podniku výrazný dopad;

21. se znepokojením bere na vědomí dopis ([11]), který začátkem roku 2022 adresovaly Komisi odborové organizace a v němž popisují problémy v oblasti řízení a lidských zdrojů a upozorňují Komisi na rizika, která tato situace představuje pro řádné fungování společného podniku, dobré pracovní podmínky jeho zaměstnanců a pověst EU v rámci projektu ITER;

Předcházení podvodům a střetu zájmů

22. na základě konsolidované výroční zprávy o činnosti za rok 2022 konstatuje, že provádění opatření uvedených v akčním plánu pro boj proti podvodům bylo systematicky sledováno pomocí specializované databáze (RAPID), která dokumentuje další pokrok, pokud jde o provádění opatření proti podvodům v roce 2022;

23. s uspokojením konstatuje, že úředník pro boj proti podvodům a etiku po celý rok poskytoval informace a podporu v otázkách prevence podvodů zaměstnancům zapojeným do zadávání veřejných zakázek, řízení smluv, financí a řízení lidských zdrojů a že pro zaměstnance a vedení společného podniku byly uspořádány akce zaměřené na zvyšování povědomí o podvodech, včetně školení pro nováčky; konstatuje, že o stavu provádění opatření byly podávány zprávy na zasedáních výboru pro audit a že vnitřní síť společného podniku, kterou tvoří osoby odpovědné za podávání zpráv o podvodech, byla navíc informována individuálně a v rámci pravidelných schůzí sítě pro zajištění kvality;

24. oceňuje, že zaměstnanci byli obeznámeni s pravidly, postupy, procesy a osvědčenými postupy v oblasti etiky a prevence a řešení střetů zájmů, zejména prostřednictvím příručky společného podniku uveřejněné na jeho intranetu;

25. vítá, že od roku 2022 jsou všichni zaměstnanci společného podniku povinni každoročně vydávat obecné prohlášení o zájmech; vydávání a posuzování prohlášení je nyní řízeno prostřednictvím nově vytvořeného digitalizovaného registru střetu zájmů společného podniku, což zlepšuje následnou kontrolu a sledovatelnost, a tím i prevenci a řešení jeho střetů zájmů;

Systémy řízení a kontroly

26. se znepokojením konstatuje, že Účetní dvůr se domnívá, že řízení zakázek v rámci společného podniku vykazuje nedostatky, které vážně ovlivnily dosažení cílů zakázky, a pokud nebudou vyřešeny, mohou ovlivnit i další provozní činnosti společného podniku, a to vzhledem k významným změnám probíhajících složitých zakázek, které mohou být nutné v důsledku aktualizovaného výchozího rozvrhu projektu ITER;

27. zejména upozorňuje na zakázku podepsanou v roce 2013 ve výši 500 milionů EUR na projekt, vybavení a instalaci budov pro jaderné a nejaderné zařízení ITER; v prosinci 2020 společný podnik a organizace ITER reagovaly na obavy a nespokojenost s pokrokem a efektivností dodavatele v souvislosti se zbývajícími pracemi na budovách pro nejaderné zařízení a s pomocí externích právních odborníků vyhodnotily možné důsledky alternativních strategií pro zadávání veřejných zakázek, jako například nové zadání zakázky na služby související s vybavením či převod zbývajících prací na jiné dodavatele; konstatuje, že v únoru 2021 předložil dodavatel nový výkaz nákladů v celkové hodnotě 150 milionů EUR na služby jaderného projektu a vybavení a v září 2021 další výkaz nákladů ve výši 30 milionů EUR na zbývající práce na budovách pro nejaderné zařízení; na základě analýzy a připomínek právních odborníků se ředitel společného podniku dohodl s dodavatelem na vyrovnání pouze prvního výkazu nákladů ve výši 75 milionů EUR, načež dodavatel zahájil spor o neuhrazený druhý výkaz nákladů;

([11]) https://u4unity.eu/link/Topic_91_F4E.pdf.

28. poukazuje na to, že podle Účetního dvora analýza dokumentace o realizaci zakázky odhalila nedostatky v řízení této zakázky ze strany společného podniku, Účetní dvůr zejména zdůraznil, že společný podnik nebyl schopen upozornit na podstatné nesrovnalosti v plánování dodavatele, což vedlo k různým výkladům a neshodám mezi stranami ohledně rozsahu prací, časových harmonogramů a požadavků na projekt; právní odborníci navíc konstatovali, že vzhledem k formulaci příslušných ustanovení nemohl společný podnik zakázku ukončit a provést práce vyňaté z rozsahu zakázky sám nebo zajistit jejich provedení jinými dodavateli; vyjadřuje politování nad tím, že vzhledem k tomu, že společný podnik nepředložil záznamy o projektu, nemohl jasně stanovit závazky dodavatele;

29. konstatuje, že v konsolidované výroční zprávě o činnosti za rok 2022 se uvádí, že společný podnik nadále uplatňuje uznávaný, vyspělý a dobře fungující systém vnitřní kontroly; konstatuje však, že společný podnik uznává, že změny ve vrcholovém vedení (ředitel a vrcholoví manažeři), k nimž dochází od poloviny roku 2022, mají přímý dopad na provádění některých činností společného podniku i na jeho organizační kulturu a že zviditelnění plného provádění iniciativ může nějakou dobu trvat;

30. bere na vědomí, že při uplatňování zásady obezřetnosti byly společným podnikem klasifikovány jako závažné dva nedostatky týkající se externích poskytovatelů služeb (lidské zdroje, kompetence a kontinuita) a pracovní zátěž a dobré pracovní podmínky zaměstnanců;

31. dále konstatuje, že vrcholové vedení společného podniku průběžně sleduje opatření zahájená v oblastech, v nichž byly zjištěny závažné nedostatky, a domnívá se, že společný podnik významně zmírnil související rizika a formuloval konkrétní akční plány k řešení zbývajících problémů, což odůvodňuje zrušení výhrady na rok 2021 v roce 2022;

Kontrola opatření přijatých v návaznosti na připomínky z předcházejících let

32. konstatuje, že „připomínky“ ve zvláštních výročních zprávách společných podniků jsou ve skutečnosti „časově neomezená doporučení“ Účetního dvora; poznamenává, že Účetní dvůr tyto připomínky každoročně kontroluje a hodnotí jejich stav jako „otevřené“ nebo „uzavřené“;

33. konstatuje, že z pěti připomínek, které Účetní dvůr vydal v letech 2019 a 2021, jsou uzavřeny pouze dvě;

34. konstatuje, že otevřená připomínka pro rok 2019 se týká nadměrného využívání smluvních nebo externích zdrojů (přibližně 62 % v roce 2019), což představuje pro společný podnik významná rizika, pokud jde o zachování klíčových kompetencí, nejasnou odpovědnost, možné soudní spory a nižší efektivitu zaměstnanců v důsledku decentralizovaného řízení;

35. konstatuje, že v roce 2022 vytvořil společný podnik pracovní skupinu, která má posoudit vysokou míru využívání externích zdrojů, s cílem je lépe plánovat a zdůvodňovat jejich potřebnost;

36. konstatuje, že za rok 2021 se otevřené připomínky týkají i) nedostatečné evidence účinnosti a pozitivního dopadu pravidelných ročních hodnocení externími odborníky a intenzivních interních auditů, které se týkají většiny kritických oblastí činnosti společného podniku, což vedlo ke zvýšení administrativní zátěže a ii) zhoršení pracovního prostředí ve společném podniku ([12]) a neúměrného využívání externích personálních zdrojů, což zvýšilo problémy a rizika pro pracovní prostředí;

37. konstatuje, že v roce 2022 správní rada v návaznosti na dvě doporučení z 10. výroční hodnotící zprávy ([13]) týkající se řízení lidských zdrojů schválila akční plán pro jejich realizaci.

([12]) Hlavními důvody jsou nedostatky na úrovni vyššího managementu – např. netransparentní a nefunkční rozhodování a nedostatek sociálního dialogu.

([13]) 56. zasedání správní rady ve dnech 7. a 8. července 2022 v Barceloně.